

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ-ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ 2026

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1.α. Απαντήσεις Σωστού / Λάθους

1. Σωστό
2. Λάθος

A1.β. Αντωνυμίες

- i) Η αντωνυμία «αὐτοῖς» αναφέρεται στις λέξεις/φράσεις: τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι, τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς, τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας, τὰς περὶ τὰς ὀργὰς.
- ii) Η αντωνυμία «τούτων» αναφέρεται στη λέξη: «ἐνεργείας» (από τη φράση «Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιᾶς ἀποδιδόναι»).

B1. Ερμηνευτική Ερώτηση

Ανάπτυξη απάντησης:

- **Γένεση και φθορά τεχνῶν και ἀρετῶν (Μονάδες 7):** Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, τόσο οι ἀρετές όσο και οι τέχνες ἔχουν την ίδια αφετηρία και τον ίδιο τρόπο δημιουργίας και καταστροφής: προέρχονται από τις ίδιες ἐνέργειες («ἐκ τῶν αὐτῶν») και μέσω των ίδιων ἐνεργειῶν («διὰ τῶν αὐτῶν»). Για να το ἐκλογικεύσει, χρησιμοποιεῖ την ἀναλογία με τις τέχνες: ἀπὸ την πρακτική της κιθάρας γίνονται και οι καλοὶ και οι κακοὶ κιθαριστές, και ἀπὸ την ποιότητα της οικοδόμησης (καλὴ ἢ κακὴ) προκύπτουν οι καλοὶ ἢ κακοὶ οικοδόμοι. Η ποιότητα, λοιπόν, της ἐπαναλαμβανόμενης πράξης καθορίζει το ποιητικὸ ἀποτέλεσμα.
- **Η συμβολὴ του δασκάλου (Μονάδες 3):** Η συμβολὴ του δασκάλου («τοῦ διδάξοντος») εἶναι καθοριστικὴ και ἀπαραίτητη. Ἄν ἡ ἀρετὴ ἢ ἡ τέχνη ἦταν ἐμφυτες, ἡ ὑπαρξὴ δασκάλου θα ἦταν περιττὴ («οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος») και οι ἄνθρωποι θα γεννιούνταν ἀπευθείας καλοὶ ἢ κακοὶ. Ο δάσκαλος εἶναι αὐτὸς που θα καθοδηγήσει σωστὰ τον μαθητὴ, ὥστε οι ἐνεργειές του να ἔχουν την κατάλληλη ποιότητα («εὖ»), οδηγώντας τον στην κατάρκτηση της θετικής ἐξῆς και της ἀρετῆς, ἀποτρέποντας την κακὴ συνήθεια και τη φθορά.

B2. Παράλληλο Κείμενο

Σύγκριση και ἀνάλυση:

- Στο διδαγμένο κείμενο («Οὕτω δὴ ... ἄδικοι»), ο Αριστοτέλης ἐστιάζει στην πρακτικὴ διάσταση της ἠθικής πράξης μέσα στο κοινωνικὸ σύνολο. Η συμπεριφορὰ του ἀτόμου στα πεδία των «συναλλαγμάτων» (των καθημερινῶν σχέσεων και

συναλλαγών με τους συνανθρώπους του) είναι αυτή που τον καθιστά «δίκαιο» ή «άδικο». Η αρετή της δικαιοσύνης δεν είναι θεωρητική, αλλά διαμορφώνεται εμπειρικά, μέσα από τον τρόπο που το άτομο επιλέγει να δρα και να συμπεριφέρεται προς τους άλλους.

- Στο παράλληλο κείμενο του Μ. Σταθόπουλου, η δικαιοσύνη προσεγγίζεται με παρόμοιο τρόπο, ως «αρετή προς έτερον» με έντονο «φιλάλληλο και κοινωνικό χαρακτήρα». Ο συγγραφέας διευρύνει το αριστοτελικό πεδίο των «συναλλαγμάτων», αναφέροντας ρητά ότι η δίκαιη συμπεριφορά του ατόμου οφείλει να διαπερνά **όλο το φάσμα των ανθρωπίνων σχέσεων** (προσωπικές, κοινωνικές, ακαδημαϊκές, επαγγελματικές, πολιτικές, διεθνείς, κ.λπ.).
- **Σύγκλιση:** Και στα δύο κείμενα, οι επιλογές και η συμπεριφορά του ατόμου δεν νοούνται απομονωμένες, αλλά σε άμεση συνάρτηση με τον «άλλον». Η δικαιοσύνη πραγματώνεται στην πράξη: για τον Αριστοτέλη μέσα από τις καθημερινές πράξεις στα «συναλλάγματα», για τον Σταθόπουλο μέσα από την κατανόηση της οπτικής του άλλου και την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής αλληλεγγύης.

B3. Ερώτηση Εισαγωγής (Σωστό / Λάθος)

1. **Λάθος** (Γεννήθηκε στα Στάγειρα, πέθανε στη Χαλκίδα).
2. **Λάθος** (Ο Αριστοτέλης συνδέθηκε φιλικά με τον Πλάτωνα, αν και διαφώνησε μαζί του θεωρητικά, ενώ η κριτική του στην Ακαδημία δεν είχε τον χαρακτήρα «δριμείας επίθεσης σε όλους»).
3. **Σωστό** (Επιμελήθηκε μια νέα έκδοση της Ιλιάδας για τον Αλέξανδρο).
4. **Σωστό** (Η γνωριμία με τον μαθηματικό και αστρονόμο Εύδοξο τον επηρέασε βαθύτατα).
5. **Λάθος** (Για τον Αριστοτέλη η ευδαιμονία είναι «ψυχής ενέργεια», δηλαδή δυναμική κατάσταση και όχι στατική).

B4. Ετυμολογικά

ρυπογόνος → **γίνεται** (ή **γινόμενον, γίνονται, έγινοντο** κ.λπ., από τη ρίζα **γεν-** / **γον-** / **γν-** του γίγνομαι).

ανάθεση → **νομοθέται** (ή **νομοθέτου**, από τη ρίζα **θε-** του τίθημι).

ένδεια → **ἔδει** (από το απρόσωπο ρήμα **δει** / **ἔδει**).

ξέφρενος → **σώφρονες** (από τη ρίζα **φρεν-** του φρονώ / φρήν).

διάστρεμμα → **ἀναστρέφεσθαι** (από τη ρίζα **στρεφ-** / **στροφ-** του στρέφω).

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Μετάφραση

Ποιος, λοιπόν, θα αποτολμούσε, με αυτά τα δεδομένα (υπό αυτές τις συνθήκες), να επιχειρήσει ένα τέτοιο πράγμα; Και μου φαίνεται φοβερό (παράδοξο) το γεγονός ότι εσείς μεν, στους οποίους από την πόλη έχει ανατεθεί για όλο τον χρόνο να φροντίζετε τις ιερές ελιές, ποτέ δεν με τιμωρήσατε ούτε επειδή την καλλιεργούσα παράνομα ούτε με οδηγήσατε σε κίνδυνο (σε δίκη) επειδή την εξαφάνισα, ενώ αυτός εδώ, ο οποίος ούτε κατοικεί (ή καλλιεργεί) εκεί κοντά ούτε έχει εκλεγεί επιμελητής ούτε έχει την κατάλληλη ηλικία για να γνωρίζει για τέτοιου είδους ζητήματα, με κατήγγειλε γραπτώς ότι εξαφανίζω ιερή ελιά από τη γη.»

Γ2. Επιχειρήματα του Ομιλητή

Ο ομιλητής προβάλλει τρία βασικά επιχειρήματα για να αποδείξει ότι δεν θα μπορούσε να έχει κόψει την ιερή ελιά:

1. **Το πολιτικό/χρονικό πλαίσιο:** Ισχυρίζεται ότι αν ήθελε να παρανομήσει, θα το έκανε με μεγαλύτερη ευκολία και ασφάλεια την περίοδο του καθεστώτος των Τριάκοντα Τυράννων, όπου η αδικία ήταν ευκολότερη, παρά τώρα που υπάρχει Δημοκρατία. Ωστόσο, ούτε τότε διέπραξε κανένα κακό.
2. **Η χωροταξική διάταξη του κτήματος:** Το σημείο όπου βρισκόταν η ελιά (ο σηκός) είναι εντελώς εκτεθειμένο. Δεν υπάρχει κανένα άλλο δέντρο να το κρύβει, περιβάλλεται γύρω-γύρω από δρόμο, συνορεύει και από τις δύο πλευρές με γείτονες και είναι ορατό από παντού («πανταχόθεν κάτοπτρόν ἐστιν»). Συνεπώς, θα ήταν πράξη αυτοκτονίας και απόλυτης ανοησίας («κακονούστατος ἦν») να επιχειρήσει κάτι τέτοιο σε κοινή θέα.
3. **Η αντίφαση της κατηγορίας (Argumentum ad hominem):** Τονίζει το παράδοξο του πράγματος: οι επίσημοι επιμελητές της πόλης, που έχουν το καθήκον να ελέγχουν τις μορίες, δεν τον αντιλήφθηκαν ποτέ να παρανομεί, ενώ τον κατηγορεί ένας άσχετος ιδιώτης που ούτε γείτονας είναι, ούτε επιμελητής, ούτε έχει την ηλικία και την εμπειρία να γνωρίζει.

Γ3.α. Γραμματική (Μεταφορά στον άλλο αριθμό)

Ενικός: τοῦτον δ' ὃς οὔτε γεωργῶν ἐγγὺς τυγχάνει οὔτ' ἐπιμελητῆς ἥρημένος

Πληθυντικός: τούτους δ' οἷ οὔτε γεωργούντων ἐγγὺς τυγχάνουσιν οὔτ' ἐπιμεληταὶ ἥρημένοι

τοῦτον → τούτους (Αιτιατική πληθυντικού του αρσενικού της δεικτικής αντωνυμίας).

ὃς → οἷ (Ονομαστική πληθυντικού του αρσενικού της αναφορικής αντωνυμίας – παίρνει δασεία και οξεία, η οποία γίνεται βαρεία μέσα στην πρόταση: οἷ).

γεωργῶν → γεωργούντων (ή γεωργόντων κατά την αττική κλίση). Η μετοχή ενεστώτα του ρήματος γεωργέω-ῶ τρέπεται σε γενική πληθυντικού, καθώς εξαρτάται από το επίρρημα ἔγγυς.

τυγχάνει → τυγχάνουσιν (γ' πληθυντικό οριστικής ενεστώτα).

ἐπιμελητής → ἐπιμεληταί (Ονοματική πληθυντικού της β' κλίσης).

ἡρημένος → ἡρημένοι (Ονοματική πληθυντικού της μετοχής παθητικού παρακειμένου του ρήματος αἰρέω-ῶ. Διατηρεῖ τη δασεία και την υπογεγραμμένη στην αυξημένη συλλαβή ῆ).

Γ3.β. Γραμματικοί Τύποι

- **διαβεβλημένος** (β' ενικό προστακτικής παθητικού αορίστου β'): **διαβλήθητι**
- **ἀφανίζειν** (απαρέμφατο μέλλοντα): **ἀφανιεῖν** (αττικός μέλλοντας)
- **φησιν** (γ' ενικό ευκτικής ενεστώτα): **φαίη**
- **περιοικοῦσι** (γ' πληθυντικό οριστικής παρατατικού): **περιώκουν**

Γ4.α. Συντακτική Αναγνώριση

- **οὔσης**: Επιρρηματική χρονική (ή εναντιωματική) μετοχή, ως συνημμένη στο *δημοκρατίας* (γενική απόλυτος).
- **ἀδικεῖν**: Υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «ἐξῆν» (ειδικό απαρέμφατο).
- **ἐμαυτῶ**: Δοτική προσωπική αντιποιητική (ή δοτική ως συμπλήρωμα στο *κακονούστατος*).
- **ἐλαῶν**: Γενική αντικειμενική στο «ἐπιμελεῖσθαι» (ή γενική κατηγορηματική προσδιοριστική στο *μορίων*).
- **ἀφανίσαντα**: Επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο παραλειπόμενο αντικείμενο με του ρήματος *καταστήσαι*.
- **ὡς ἐπιμελητής**: Κατηγορούμενο στο υποκείμενο του «ἡρημένος» (το οποίο εισάγεται με το *ὡς* για να δηλώσει την υποκειμενική γνώμη ή ιδιότητα).

Γ4.β. Υποθετικός Λόγος

- **Υπόθεση**: *εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῶ κακονούστατος ἦν* (εἰ + Οριστική Παρατατικού)
- **Απόδοση**: *πῶς ἂν [...] ἐπεχείρησα* (ἂν + Οριστική Αορίστου)
- **Εἶδος**: Υποθετικός λόγος που εκφράζει το **μη πραγματικό** (για το παρελθόν).

Μετατροπή στο προσδοκώμενο:

Για να εκφράζει το προσδοκώμενο, η υπόθεση πρέπει να τραπεί σε ἔαν/ἂν/ἦν + Υποτακτική και η απόδοση σε Οριστική Μέλλοντα (ή ανάλογη έκφραση):

- **Υπόθεση**: *ἔαν μὴ [...] κακονούστατος ῶ / γένωμαι*

- **Απόδοση:** πῶς ἂν [...] ἐπιχειρήσω; (ἢ ἐπιχειρήσειν μέλλω;)